

LIBER VIGESIMVS, ET VLTIMVS.

Chaos, in quo experimenta extra ordinem clausum continentur.

PRO O E M I V M.

ONSTITUERAMUS ab initio libri experimenta describere, quæ in scientiis naturalibus omnibus continerentur, sed impendentia negotia voluntatem infirmarunt, ut quod velimus minus assequi posimus, unde quum illud non possum, quod velim, id necesse est velim, quod possum. Hoc igitur libro ea experimenta clausimus, quæ nullis classibus concludi poterant, quæ adeo varia, & diversa erant, ut non scientiam, aut librum conficere possent, quæ etiam quasi paralipomena huc coacervavimus, in chaos, fortasse, Deo dante, alias perfectiorem dabimus librum. Nunc autem his contenti eritis.

C A P U T I.

Quomodo maris aqua potabilis fieri possit.

NON parum humano generi commoditatis & emolumenti afferret maris aquam potabilem reddi. In longinquis navigationibus, veluti Indicis maximam præstat opem: nam dum nautæ tempestatibus coacti in mari diutius, quam speraverant immorantur, ex aquæ penuria in maximis vitæ discriminibus versantur. Triremes singulis fere denis diebus necesse est terras petant aquatum, ob id intra hostiles regiones non diu vagari possunt, nec longius distrahi, hostibus iter interceptantibus. Præterea in urbibus maritimis, & in insulis constituti, deficientibus aquis, ut nostris temporibus in insula Melites, & apud Syrtis, milites, & incolæ multa perpeffi

perpeffi sunt multaque etiam memorant historiae. Vnde necessarium duximus solertius vestigare, utrum marina aqua potabilis reddi possit. Sed impossibile est aliqua posse perferutari, quomodo id praestari possit, nisi prius causam falsedinis perquiramus, & quid de re ea nostri majores prodiderint, praecipue quum Aristoteles praedicet, facile à mari falsuginem elici posse, quum mare non sui natura falsum sit, sed Sole aquam calefaciente, elevat ex ea frigidas & siccas exhalationes terrestres usque ad ejus superficiem, inibique combusta, causam esse suae falsitatis, quum humidæ subtiles partes in tenues vapores dissulentur. Nos igitur Naturam imitantes, tenues partes chymisticis organis extollendo, facile dulcem reddere possumus. Ita enim Natura maris aquam dulcem reddit fluminibus. Sunt & venæ maris in imis terræ partibus à Sole concalefactæ, in summis montium jugis elewantur vapores, ubi, occurrente frigida superficie, coeunt in guttas, ac per specuum fornices dilabentes, apertis canalibus foras profluunt. Nos primo concavum vas, turgentis pilæ instar, marina aqua replemus, quod collum oblongum habeat, cui pileum accommodamus, ut subjectis prunis, aqua in tenues solvatur vapores, & vacua omnia repleat, & sublime feratur, vapida hæc crassitudo, ubi pilei frigiditatem tetigerit, & vitro occurrabit, illius marginibus in rorem cogitur: unde per pilei fornices dilabens, in aquam vertitur, & aperto quodam canali, quod in illud pertinet, largis rivulis decurrit, subjectum receptaculum eum stillantem recipit, unde ex falsa dulcis proveniet, & sal in fundo vasis remanet, & tres libræ falsæ aquæ, duas dulces dabunt. Sed si vasis pileus fuerit plumbeus, majorem aquæ copiam præbebit, tamen si noxiam, nam Galenus dicit, aquam per tubulos plumbeos deductam, & potatam, excoriationem intesti-
norum causare. Sed nos modum adinvenimus,

Quo majorem aquæ dulcis copiam falsam distillando nancisci

Possumus. Fiat pileus argillaceus in metæ formam, totus

tus foraminibus pervius, ut per foramina urinales argillacei, vel vitrei introduci possint, quorum ora foris prominent, recte picata, ne vapor possit exhalari. Pileus ad alembici formam suum canalem in imo circumcurrentem habeat, & nare sua foras extillet. Hunc super æneam cortinam accommodabimus, multæ aquæ capacem, quam falsa replebimus, post urinales, & inditis pileis, subiecto igne. & urinales extillabunt, & pileus, qui alios continet, per suum etiam ductum suam aquam extillabit, nam surgentes vapores è cortina calidi, ut urinales stillent, faciunt, & ipse distillet. Sed si in navibus ejusmodi vasis commoditas non dabitur, poterimus

Alio modo falsam aquam extillare,

Etsi parum. Dioscorides docet antiquum stillandi modum: poterimus eo modo maris aquam in navibus extillare, quod & à Plinio quoque docetur. Expanfa circa navim vellera madescent, accepto halitu maris, quibus dulcis humor exprimitur. Sed videamus num

Alio modo falsam aquam dulcem facere

Possibile sit. Inquit Aristoteles, & eo prior Salomon, quod flumina omnia ex mari nascuntur, & in mare redeunt; nam per occultos terræ meatus aquæ immixtæ relinquunt terrestres illas siccasque partes cum terra remissas, & purgatæ, dulcesque foras dilabuntur. Inquit. Cur aqua falsa profluere nequeat, aut quia stabile quod grave est, falsa autem aqua gravis est, quapropter calidæ tantummodo ex falsis profluere possunt, habent enim levitatem, quæ pondus falsuginis superat, calidum namque levius est. Adde quod aquæ profluentes per terram nimis percolari queunt, itaque quantum gravius, & crassius est, id assidue magis, magisque desertur, & subsidet, & quantum levius id atque sincerius, sevocatur, & profluit. Ut enim falsum grave, ita dulce leve est, atque ita efficitur, ut sint dulces, quæ profluunt. Hæc eadem causa est, cur aqua falsa, quum movetur, mutaturque, dulcior fiat, levior enim per motum atque sincerior redditur. Videamus nunc an Naturam imitari possimus. Magna

gna ergo vasa terra replebimus, atque super gradus accommodabimus ut alterū intra alterum excole, & sic per multa vasa dilabens aqua falsa, fortasse falsedinem in vase relinquet. Ego per decem vasa expertus sum & falsa etiam erat; Amicus autem per viginti excolaram dilem dixit. Id tamen admonendum duxi, non omnes terras ad id aptas esse. Inquit Solinus, marina aqua argilla si percolatur, dulcescit, & saltem adimi compertum est, ubi tenui torrentis harena iterum, & iterum coletur. Fugiendæ sunt, quæ locis coniectis & fornicatis deliquerint: nam plerunque falsæ, vel ubi animalia stabulantur, quas Columella fugiendas arboribus prædicat, nam excolatam aquam falsam reddunt. Fugiendæ sunt terræ nigræ: nam aquas asperiores habent, lutosæ vero dulcore præditi aquas habent, ex Paxamo. Anaxagoras maris falsedinem ex fluminibus provenire dicebat, per falsa loca decurrentibus, illam qualitatem mari communicare. Sunt qui ad id fluminum sabulonem probent, & ratio, quæ illos movebat, fuit quod semper dulces aquæ in littoribus reperiuntur, dicuntque id evenire quod per harenas colatæ dulcescant ex mari, quod falsum est: nam aqua dulcis, quæ juxta mare reperitur, non ex mari est, sed quæ ex altis montium culminibus per occultos terræ meatus, illuc dilabuntur. Quæ enim dulces excolant, ad maris libellam dulces reperiuntur, & planis locis, ut in Apulia, ubi ex montibus aquæ non excolant, falsæ sunt. Sic & Africæ littoribus. Sed Aristoteles experimentum affert ex cereo vase: nam si quis ceram pilam consecerit vacuum, continentis soliditatis, & ipsam mari immerferit, intus dulcis aquæ plenam reperiri, quum per ceræ poros falsedo corpulenta magis neget introitum. Et Plinius demissis reticulis in mari concavæ est cera pilæ, vel vasa inania obturata, dulcem intra se colligere humorem: nam in tenui marina aqua argilla percolata dulcescit. Sed nos hoc falsum comperimus: nam subtiliter, & diligenter fabricatam, & in aqua falsa immersam, intus falsam reperimus post aliquos dies. Et experimentum inutile foret etiam si verum esset, quum ad unius libræ aquæ purificationem, mille ceræ pilæ in die

die non sufficerent. Sed ad id multa ex quibusdam porosis lignis vasa, & lapidibus excogitari poterunt. Vas hederaceum, quod vinum, ut diximus, ab aqua separat, salem ab aqua non separat, si eodem vase extilletur. Sed à Portugallia lapides afferuntur, in vasa efformati, in quibus immissa maris aqua, dulcis excolat, & si non prima, saltem secunda vice, qua utuntur ad minuendos calculos, unde ad id lapides pumicosos multos, porososque experiri possent. Leo Baptista Albertus vas fictile bene clausum, in aquis falsis immersum, repleti dicit potabili, Sed ego omnibus vasis argillaceis sum expertus, & semper falsam aquam inveni. Aristoteles

Alio modo

Fieri posse dicit in Problematis. Si aqua salsa frigida bibi non potest, calida refrigerataque postquam calefacta est, melius potest. An propterea quod de contrariis in contrarium res mutari solita est, aqua autem salis dulci opposita est; & quum calefit, portio salsa decoquitur, & quum refrigeratur in ima defertur, & subsidet. Quam rem quum expertus essem, falsam reperi, immo falsiorem Ratio est quod calore subtilissimi aquæ vapores dulces exhalantur, & sal subsidet, & in minori aqua eadem salis quantitas falsiorem aquam reddit, ut in distillationibus diximus. Nec mirari possum subtilissimum talia protulisse. Florentinus ab eo accipiendo ait: Si vero & aqua non sit bona, neque potabilis, sed morbosa coquatur, donec decima ejus pars infumetur, deinde repurgeretur, & innoxia erit. Sic enim & marina aqua decocta dulcis reddetur. Videamus num fieri possit

Alio modo.

Et in maxima quantitate. Est res, quæ injecta in amplis vasis marina aqua repletis, sal constringendo descendere cogit, vel coagulando, & aquam ab eo liberat. Unde stiptica imaginanda sunt, & id etiam ab antiquis tentatum, & à recentioribus perfectum. Plinius. Nitrosæ, aut amaræ aquæ, polenta addita, mitigantur, ut
intra

intra duas horas bibi possint, qua de causa & in saccos vinarios additur polenta. Et alibi: nitrosas & salmacidias in desertis rubrum mare petentes, addita polenta, utiles intra duas horas faciunt, ipsaque vescuntur polenta. Similis vis Rhodiæ cretæ, & argillæ nostratis. Phylira, coqui, & polline nimium sale m cibus eximunt. Quam rem sæpius experti falsam novimus, sed aliquid suæ amiserat saltedinis. Plinius. Si aquæ insalubres bibendæ sunt, pulegium tritum aspergatur. Leo Baptista Albertus. Ubi turbulentam fluminis Nili aquam posuere, si quid supra limbum, & marginem aquæ, amygdalæ perfricaveris, è vestigio clarescet Quod quum expertus essem, falsum invenimus, sale communi injecto in aquam fortem, quæ argentum ab auro separaret, illico argentum descendere. Videmus etiam in confectione *alac* rubræ vocatæ, injecto alumine in lixivio, illico sale m, & colorem descendere, & solam claram aquam remanere. Videmus multis herbis lac coagulari, quas alibi diximus: utemur igitur in hac re coagulantibus, & astringentibus. Coqui dicunt spongiam in ollam immisissam salitam, sale m ad se attrahere, expressam vero, & denuo injectam sale m otanem educere. Sic etiam lignum linteis teniolis obvolutū, & intra ollam impositum, ad se sal attrahere. Alii in linteo triticeam farinam illigant, & in ollam immittunt, & sale m attrahunt. Palladius ubi de vinis condiendis docet, inquit. Græci jubent aquam marinam mundam de puro, & quieto mari, quam anno ante compleverint, reservari, cuius talem esse naturam, ut & saltedine, vel amaritudine per hoc tempus careat, & odore dulcis fiat ætate. Romanet docere

Dulces aqua quomodo emendentur.

Leo Baptista ait. Si vitreum vas plenum sale, & bene obturatum calce, substrato oleo, ne quid aquæ in vas penetret, immiseris, ut medias inter aquas cisternæ pendat, fore ut aquæ illic nulla putrescant mora. Addunt aliqui & argentum vivum. Si aqua putrescere incipiet, injecto sale purgatur, & si sal desit, aqua marina. Ob id

E e

Vene-

Venetis Divi Nicolai puteo hauriunt aquas nautæ longius ituri, & id quia circa mare est, & in ea occultitur sal, quum aquis illis communicet. Id in sacris literis factitatum legimus ab Eliseo, qui in Hiericunthe Palestinæ, abjecto sale in fontem, potabiles reddidit aquas, quæ erant amaræ, & putridæ. Si aqua verminescit, injecta calce moriuntur. Quum vinum clarum reddere volumus, Ovi albumen exagitatum, & conturbatum descendere intus patimur. Alii scobem in phyliras avellanæ intus injiciunt, & Hispani gypsum, ut clarescat, quibus omnibus in aquis uti possumus.

CAPUT II.

Quomodo ex aëre aqua fiat.

ET si omnia nos dereliquerint commoda, poterimus ex solo aëre aquam elicere, aerem ipsum in aquam commutando, ita ut natura facit. nam ex aere, vel vaporibus aquam conficit, unde quum aqua egemus, eam ex aere conficere poterimus; igitur quemadmodum & Natura ipsa facit, ita & nos faciamus. Scimus, Sole terram calefaciente, vapores subtilissimos extorqueri, atque in altum sustolli, ad eam regionem aeris, ubi est frigus, vapores illos in guttas cogi, decidentisque pluviam efficere. Nos etiam æstate videmus, vitreis in vasis optime perlatis, & frigida aqua plenis, extrema superficie aerem pertingente, illico vitrum obnubilari, atque perspicuitatem amittere, paulo post irrorari, & in bullas extumescere, ac deinde paulatim crescentibus in guttas converti, & decidere, quod non alia ratione evenit, nisi aër frigidus vitro adhærens, crassescens in aquam vertitur. Videmus etiam in cubiculis Venetiis, quorum fenestræ vitris confectæ sunt, ctasso, & vapido halitu intus crassescente, foris frigido invalescente, intus irrorantur, & in guttas coalescunt. Præterea hyeme in æneis tormentis, quæ semper frigidissima sunt, & concameratis locis aservantur, ubi & homines versantur, ut aer crassescat, tangens frigidam eorum superficiem, irrorantur, & aquam stillant. Sed ne longius evagmur. Fiat vas amplum vitreum rotundum, idque replea-

pleatur salnitro impuro, *solazzo* vulgo dicto, & glacie: nam simul hæc commissa, ut diximus hoc libro, magnam frigiditatem causantur, agitandoque, ingentis vi frigoris, aerem circa vas cogunt, ut mox stillet in subiectam fideliā. Diligens artifex alia addet, ut maiorem nauscatur aquæ copiam. Sat sit viam demonstrasse.

CAPUT II.

Quomodo quis suam faciem transformare possit ut neque ab amicis cognoscatur.

QUI infidiis capti, vel carceribus oclusi sunt, & evadere tentant, qui magnarum negotia tractant, speculatores, & alii qui cognosci non desiderant, non parum refert, immo magni erit momenti facies eorum transformare, docebimus adeo exacte efficere, ut ne à parentibus, & conjugibus cognoscantur; & ejusmodi secreta à magnatibus non parum conquiri, quod suam personam simulantes, ingentia facinora perpetrarunt, & amantes suis amatis sine parentum suspitione serviverunt. Ulysses Trojanorum gesta explorare conatus, falsis vestibus indutus, & vultu conficto, omnia quæ voluit, in cognitus peregit. Homerus:

Multis plagis simul ac se ipsum transformans,

Servi habitum assumpsit, & mendici.

Et hoc modo Trojam ingressus, &c.

Ubi vero Penelopi, & procorum gesta cognoscere concupivit, iterum se ipsum transformavit. Nos id fieri posse docemus multis modis, permutando vestes, capillos, vultum, colorem, plagas, tumores, donec adeo vultum commutemus, ut in aliis locis tumeat, in aliis deprimatur, & primo

Caro quomodo tingatur.

Sed ut à carnis tinctura incipiamus, tingi caro potest, vel ut diutius duret, vel ut cito ablui possit. Si cito vis tollatur. Juglandium cortices, & malorum punicorum aceto macerentur, quatuor, vel quinque diebus, deinde prælo expressis faciem tingimus: nam faciem Æthiopum fingit, & aliquibus diebus durat. Oleum mellis

Ee 2

colo-

colorem croceum reddit, & rubrum, ut per decem dies, aut plus color non recedat. Sulphuris suffumigatio, eorum faciem decolorat, ut videatur agrum longo tempore lecto jacuisse, sed cito aboletur. At si vis multis diebus immobilis perstet, & ægerrime aboleatur: utemur aqua forti, quæ aurum ab argento separat, ex halinitro, & vitriolo confecta, & præcipue si prius aliquid argenti corroserit, & viginti dierum spatio perdurabit, usquedum cutis permutatur. Si vis autem

Capillos permutare.

Quomodo id fieri possit, alibi docuimus, rescribere ne pigeat. Olenm mellis, capillos, & barbam rubro, vel croceo colore tingit, misturaque mensis spatio perstat. At si cani, vel flavi fuerint, poterimus in nigros commutare valido lixivio, in quo lithargyrum decoctum. Valide etiam dehonestabit vultum

Pilos addere, vel minuere,

Vnguentum, quo in hypocaustis utuntur, ad id opus commodum erit, ex anripigmento & calce parato, nam illico glabrum locum facit, sic ciliis & superciliis abradis, prohi Dii immortales, quantum faciem transformabunt. Possumus & pilos ut cito nascantur facere, mellis aqua, & pinguedine anguillæ, & equi, ut diximus. Possumus hoc modo

*Faciem turgidam, depressam, & plagosam
facere*

Nulla res adeo faciem deformat, quam apum morsus. Causticis herbis plagas inducimus, admovendo, & aliquantisper immorando: tumores & depressiones inducuntur lacte tithymali imposito, ori, naribus, oculis, præcipue ubi abest pellis, ut solo hoc remedio facies deformetur, sic etiam scrotum, & testes. Aqua cantharidum perlita illico bullas & tumefactiones inducit. Turbith contritum, ebullitum, & perlitum membra, in quibus positum fuerit, tumefacit, & præcipue testes. Pulvis taxi adeo cutem ulcerat, ut miserabiles, & deploratos homines reddat apud vulgum. Remedio est succus populi, vel unguentum populneum. Sufficit sulphuris,

phuris, & paleæ combustæ faciem decolorat, ut hypocritæ faciunt, qui suas facies tali pacto exterminant. Fæces aquæ fortis uncia, mûtiæ, & curcumæ drachma una misceantur oleo in formam unguenti, & perline faciem; nam nigro colore inficient. Quum vis ablueret, aqua frigida ad pristinum statum reddes. Comædi, & tragædi dum histriones agunt, facies amurca perungunt, ut eorum facies transinuent, ne à notis cognoscantur. Quia morsus apum, vesparum, vel crabronum mire faciem mutant, & aliam reddunt, os, nares, & membra contorquendo, alia comprimendo, alia vero elevando: si quis aqua decoctionis crabronum, vel vesparum contem abluerit, sic tumescit locus, ut alicujus ægritudinis suspicionem ingerat, sed absque dolore. Remedio est thériaca pota, vel loco illita, & hac fraude uteri gestationem vasa mulieres simulant. Amurcam olei, virgineos carbones, & cortices mali granati contere, & misce, & si hoc linimento faciem tanges, efficies rügerimam, sed acerbæ uvæ succo diluitur, vel lacte.

CAPUT IV.

Ut lapides ex se ipsis moveantur.

PRODITUR ab antiquis trochitem lapidem, & astroitem supra alium lapidem planum ex se ipsis moveri, addito aceto. Modus operationis erit. Sit infra porphyreticum marmor planum, extrema superficie perpolitum, supra imponantur trochites, aut astroites, etiam extrema superficie lævigati, inde addito aliquantisper aceti, vel limonis succi, statim ex se ipsis tam trochites, quam astroites, nullo impellente, ad decliviorē superficiem ambulabunt, mira quadam jucunditate. Cardanus tenui humido ejusmodi soli lapides constare dixit, quod ab aceti vi in vaporem convertitur, & quum exitum non inveniāt, huc, illuc lapidem impellens movet: nam tenuis vaporis initium est, quod illos non mittat, unde nec meatus habere magnos illos credere oportet. Ego aerem intercipi in illius venis judicarem, nam bene conveniens, ubi diversas colorum substantias vides, acetum ergo quis sub-

E p ;

tile

te ingrediens, aerem expellit, quod per acetum egrediens facit, ut lapis moveatur. At nos repperimus lapides omnes se moveri, qui ex variis lapidibus commisti sunt variisque venarum distantis patentibus: acetum enim per commissuras se induens, lapidem impedit, ut se moveat. Alabastrum, quod vulgo *codognum* vocant, optime movetur, variis enim venis distinctum est, & lapidum varietatibus, & ego frustum non solum libræ, sed quatuor librarum se movere vidi, quod in testudinis formam effigiatum erat, & quum lapis tandem se moveret, testudinem moveri videbamus. Moveretur ex seipsa aceto species illa marmoris, quæ *brocadello* vocatur, quæ ex variis, mistisque partibus componitur. Graditur etiam aceto marmor illud maculosum, quod rubeis, croceis, vel fuscis puncturis, & maculis interstinctum, *pediculosum* vocant, non sine assantium miraculo. Id enim præmonendum, ne relinquam nil referre, si marmor inferius sit maculosum, & supra homogeneum, & durum, vel infra homogeneum, & durum, & superius heterogeneum: nam injecto aceto, vel quocunque acri, illico dilabitur in decliviorē partem, nunc circularim, nunc subsultim, nunc præpropere se movendo.

CAPUT V.

Quomodo instrumentum fieri possit, quo longe audiamus.

IN Opticis specilla demonstravimus, quibus satis longe videre poteramus, nunc instrumentum construere tentabimus, quo etiam per multa milliaria audire possimus, & lignum investigabimus, ut id rectius & facilius præstet. Ut formam igitur hujus instrumenti investigemus, oportet auriculas omnium animalium considerare, quæ perfectissimi auditus sunt. Sancitum est enim in Magiæ naturalis præceptis, quam aliqua nova investiganda sunt, Naturam perscrutandam, & imitandam censeamus. Ut igitur animalia consideraremus, quæ optimi auditus sunt, timida quæramus oportet. Natura enim eorum saluti cavit, ut quæ minus viribus valerent saltem auditus præstantia, fuga saluti consulerent,

fulerent, ut cuniculus, lepus, cervus, asinus, bos, & similia. Hæc animalia aurita sunt, & aures apertas habent versus frontem, & hiatus dirigunt, ex quo soni veniunt. Lepori igitur sunt ὠτὶ ὑψηλὰ aures sublimes, ex Polluce: auritum vocat Festus ab aurium magnitudine, & audiendi facultate. Apud Græcos nomen λαγώς ab aurium magnitudine, λα enim auget in compositione, ὠς aures est, & sane decebat, ut timidum & inerme animal bene auritum esset, quo longius pericula, & insidias perciperet, & mature sibi consuleret. Auditum quoque acerrimo ita credidere Aegyptii, ut in hieroglyphicis auditum designaturi, leporem pingerent. Eadem cuniculi natura, eademque aures. Magnæ, hirtæque aures sunt vaccæ, taurum à triginta stadiis vehementissime ad coitum exardescentem audit, mugientem, quasi amatoriam testiferam dantem percipit, ex Æliano. Majores & longiores sunt etiam cervo aures, utpote timido animali. Si aurículas rectas tenet, acerrime sentit, nec latere eum insidiæ possunt, si dimittit, facile interimitur, ex Aristotele, ex quo Plinius. Quum erexere aures, acerrimi auditus, quum remisere, timidi. Et ne per cætera animalia vagemur, quæ aures amplas, arrectas, & apertas habent, dicimus (quæ ejusmodi aures habent, & quum eminus audire volunt, surrigunt, & versus eam partem dirigunt) perfectissimum auditum habere. Videbimus nunc à contraria causâ, quæ parvas habent aures, & obscuras, obtrusioris esse auditus. Magna piscium pars auribus caret, & qui solos meatus habent, & sine auriculis, sensu hoc audiendi hebetiori esse necesse est, sunt enim auriculæ à natura constructæ, ut veluti per eas in aures infunderentur soni. Cujus rei Adrianus Romanorum Consul testis est locupletissimus, qui quum sensum hunc læsum haberet, manus cavas, quo facilius audiret, à posterioribus ad anteriora spectantes auribus obtendebat. Et Aristoteli dixit equos, asinos, canes, & reliqua animalia quæ magnas habent aures, eas semper circumagere, & vertere ad sonos, vocesque percipiendas, parrinum earum usum à Natura edocta. Eos etiam, quibus abscissæ sunt

Ec. 4.

auri-

auriculæ, minus audire experimus. Forma igitur instrumenti auditus oportet sit ampla, & concava & aperta, & intus cochleata, duplici de causa. Prima si soni intus recte ferrentur, obladerent sensum; secunda, quia per cochleam circumferuntur, & allisa vox per aurium anfractus, multiplicatur: ut de echo videmus. Argumentum rei esse potest cochlea marina illa, quæ auribus admota, strepitum quendam leuem efficit. Reliquum est, ex qua materia fieri debeat, dicamus. Ego ex foraminulentis lignis dicerem, nam foramina undique porique pervii sunt, & aere repleti, & levi quoque ictu resonant, & inter foraminulenta ligna hedera est, & præcipue similax, argumento, quod vas ex hedera tornatum, foris aquam extillat, ut diximus. Ob id Plinius de similace loquens ait. Proprium materiæ est, ut admota auribus, leuem sonum reddat. Et alibi, Smilacis lignum ad aurem sonare diximus, Accommodetur igitur instrumentum, ut commode auribus indatur, ut specilla oculis.

CAPUT VI.

Quomodo quibusdam imposturis pondus augere possimus.

ALIVAS hic congeessimus imposturas, ut qui cum impiis hominibus negotia habent, ab eorum fraudibus sibi præcavere possint. Videlicet

Oleo pondus augere.

Remiscetur aqua cum oleo, ut cognosci non possit frans, fiat aquis turbidis, veluti ex decoctione pastillonum, raporum, & asphodeli, ut ab eo secerni difficilis possit. Vel gummi tragacanthæ electum in aquam ponunt per duos dies, post pila conteruat, aquam semper addendo, ut gummi liquefcat, ea addita oleo extillando, in oleum convertentur. Haud dissimili fraude nituntur.

Serico pondus addere.

Bullientis aquæ fumo opponunt, & turgens humiditate illius, gravius evadit. Alii Arabici gummi unciam tenuit, & optime succrerum cum mellis decoctione commiscunt, misturam in aquam solvunt, qua sericum madesa-

defaciant, & reficcati patiuntur. Alii in frondibus juglandis viridibus affervant. Si vis

Mellis quantitatem majorem reddere;

Farinam castanearum, vel milii addes, & augetur quantitas, quæ cognosci non potest. Sic poteris

Cera pondus augere,

Adde farinam fabaceam optime tenuiterque contritam ceræ, & in candelis ardebit sine excrementis, auget enim pondus, & magnitudinem, & vix detegitur fraus. Sic etiam

Sepum majus excrescere

Facies, si cinerem tiliarum bovis optime combustarum figulorum fornacibus remisses, vel si sulphur album, nam pondus, & quantitatem sine similitudinis deformitate auges. Si voluerit quispiam

Piper simulare.

Poterit juniperi semina cruda colligere, quæ corrugari patiarur, postea piperis granis commiscere. Alii vias magnas nigras colligunt, eas primo bulliunt cum piperastro; nam turgentes aqua quum resiccantur, in rugas se contrahunt: nam si eas manducaveris, os plus quam piper comburent. Nos ita adulteravimus, ut optimos pharmacopolas ludicre fefellerimus, & cum joco post fraudem deteximus, sumito grana virgæ sanguinaræ maturæ, quæ quum resiccantur, adeo piperis grana corrugata referunt, ut optimos quosque fallant, nisi gustum consulant. Sic

Frumento pondus augere

Possumus, intus condendo vas ligneum aqua vel aceto plenum, nam absorbet, ut ex Plinio habetur.

CAPUT VII.

De lyra, & miris quibusdam ejus proprietatibus.

NONNULLAS in se lyra retinet proprietates, & animadversiones, quas in medium asserre operæpretium duximus. Primo dicemus effectus quosdam mirros, qui ab antiquis traduntur: deinde quo modo fieri possunt, aut ab antiquis factitati. Quum nunc Musica

Ee 5

cul-

cultior, nobiliorque sit, quam apud antiquos (tunc enim rudior, imperfectiorque) & temporibus nostris has operationes non perficiat. Richmos & modulos in hominibus posse certum est, nec tam immite, & efferatum esse cor, quin aptis modulis, & cantilenis animum delinientibus remittatur, contra indecentibus, & inconcinnis angatur, & restringatur. Carmen prodit Musæus dulcissimam rem mortalibus esse, & à Platonici dictum animadvertitur, à Musica mulceri omne, quod vivit, plurimique visuntur effectus. Remugiunt in bello tympana, ut sint hortamenta, & torpentes suscitent, & iis similia ab antiquis factitata reperiuntur. Timotheus Musicus, quoties libuerat, Phrygium modulabatur cantum, & Alexandri animum sic accendebat, ut efferatus ad arma curreret, quumque aliter voluisset, mutato, animositatem exhaustiens, segnem effiebat animum, & remollitum ab armis ad epulas, & convivium trahebat; & Plutarchus ait, quum ipse audisset Antigenidam tibia modos incipientem, qui vocantur harmatii, adeo inflammatum se esse, ut simul cum armis exurgens, manus injecerit in proxime assidentes. Refert Cicero Pythagoram adolescentem quandam Taucominitanum, vino macidum, ac meretricio amore irretitum, quum rivalis comburere domum quæreret, quo detinebatur scortum, Phrygio modo concitatum, spondæo resonante pacatum, & mitiorem reddidisse. Idemque agebat. Si tibiæ cantu impulsæ adolescentes, facinus aliquod aggrediantur, tibiæ canentium spondæum canente detrahuntur, ut modorum gravitate, eorum furens petulantia confedetur. Empedocles, quum ejus hospitem jurgiis, & convitiis quidam lacessitus invaderet, canendi retorfit modum, furentisque iram temperavit. Theophrastus ad compescendas animi turbationes, musicos fertur adhibuisse sonos. Et Agamemnon è patria discedens, ad Trojam profecturus, de Clitemnestræ dubitans pudicitia, citharædum reliquit, qui sono illam adeo ad continentiam, & pudicitiam incitabat, ut Ægyptus, non nisi occiso citharædo ea fini potuerit. Thræcius Orpheus citharæ incentionibus

bus, efferatas gentes, saxi instar, nulla ratione molles inflexit. Teneros infatigum sensus permulcet sonus, & crepitaculis vagientes acquiescunt, & ipsi conticescunt. Vnde Chrysippus proprium nutricibus carmen fertur scripsisse. Musicis modulis etiam animalia cicurantur. Arion citharædus rationis expertes delphinos sibi conciliavit, ut demersum sospitem in litus duxerint. Elephantas, ait Strabo, tympanis alluci, cervi sonis detinentur, & modulato carmine capiuntur. Cygni hyperborei cithara, & cantu vincuntur, aviculæ fistulis irriuntur, & pastoralis fistula pastu progressis quietem imperat gregibus. Apud Mysios quum equinum genus coit, quidam velut hymenæum quendam nuptiis præcunt, & cantus suavitate permullæ equæ, gravidæ sunt, & formæ pulchritudine eximios pullos pariunt. Pythocharis tibicen, quum ad tibiam magna contentione incitatos numeros caneret, hiporum impetum representasse fertur. Immo vulnera & morbos & venena, quod multo mirabilius est, modulis consolata est vetustas, ut ex historiis percipitur. Terpander, atque Arion Methimæus Lesbios, & Iones gravibus morbis curavere. Asclepiades Medicus tuba surdis medebatur, cantuque populi seditiones compescuit. Quondam araneorum in Aquilia frequens genus, quod vulgo tarantulam nuncupant, in maximis Solis ardoribus acerbioris virus pestiferum insigit, hujus pernicipi una hæc salutaris inventa est medicina, ut ictus, vario, & multiplici tibicinum cantu, aliorumve musicorum instrumentorum permulceretur. Is, tametsi omnis sensus expertus sit, tamen confestim ut tibiæ auditionem accepit, tanquam gravi experrectus somno, se humo tollit, & ad musicæ rationem saltare ingreditur, at si tibicen pulsare desistat, statim animo deficitur, & stupore afficitur, ac rursus repetito cantu acrius saltare contendit. Sic affectibus singulis singulas adhibuere prisca melodias, uti Dorica prudentiam, castitatem, & doctrinam largitur. Phrygia pugnæ excitat, furorem inflammat, quod efficit & tibia. Ideo Aristoxenus in fabulis quod Dorica efficere non valuit, ad Phrygiam devenit harmoniam, quæ illis congrue-

E e 6

bat,

bat. Lydia intellectum acuit obtusis, terrenoque gravatis desiderio, coelestem inducit appetentiam, ab Aristotele in Politicis traditum. Nonne Lacedæmonibus fertur repudiatum pridem fuisse chromaticum genus, quod nimium audientes effæminaret? Vnde non à ratione alienum reor, simplici id accadat lyra, citharave; quod vero arte, ingeniove confectum evenit magis mirum, nemo est, qui negare possit. Sed si nos hujus causam perscrutari velimus: non modis, sed fidibus, & instrumentorum ligno, & pellibus attribuemus, quum mortuorum animalium, & succis arborum etiam in membris & lignis proprietates conserventur, ut alibi diximus in hoc libro. Et ut exempla adducamus à notissimis. Si volumus

Oves exterrere.

Antipathia est inter lupos & oves, ut sæpius diximus, omnibusque earum membris inhaeret, ita quod fides de intestinis ovium, cum fidibus de intestinis luporum permixta non concordant, sed obstrepunt, & omne interturbant temperamentum, ex Pythagora. Si placet

Equos fugare.

Equi ab elephantis in prælio terrentur, & equis naturalis odio adversatur camelus, ex Aristotele & Plinio, rum-pique equos tradunt, qui vestigia luporum sub equite sequantur. Unde si tympana ex pellibus elephantis, cameli, vel lupi fiant & pulsantur, aufugiunt equi, nec stare audent. Eadem ratione si velis

Ursos fugare.

Equo animali, obsequii hominum nato, capitale dissidium est cum urso, homini noxia bestia, agnoscit hostem nunquam visum: ac protinus se parat ad pugnam, in qua arte potius quam viribus utitur, & audivimus ur-sos in solitudine fugatos tympani sonitu, quum ex equina pelle confici solitum sit. Contra si velimus

Equos demulcere.

Scribit Elianus tybæ cantu eoque capiuntur Lybicae equæ; ut hujus blandimentis ad homines mansuescant, & insultare desinant, quocunque eas cantiuncularum blanditiæ invitaverint, eo pastorem consequuntur, quum

quum ille insistit, hæc etiam à progrediendo se sustinent, ac si cantum contentiorem ad tibiam canat, ex eo tanta voluptate afficiuntur, ut lachrymas tenere non possint. Harum pastores ex rhododaphne arbore pastortia in fistulam excavant, cujus sonoro inflatu armentum integredientes demulcent. Docuit nos Theophrastus ænotheram feras cicurare, & inebriare, & ut alibi diximus Theophrasti ænotheram nostram esse rhododaphnem contra Dioscoridem. Fertur posse

Atocium inducere

Fides è serpentibus confectas, præsertim viperarum, namque in cithara accommodatæ & pulsatæ, si prægnantes adsuerint, partum abortu vitiant, quod & viperæ suo occursum facere solent, ut à quampluribus scriptum est. Hermenias Thebanus Boethiorum pluribus

Coxendicum dolores fugare.

Melodiis conatus est: & fortasse instrumentum populneum fuit, quum populi corticis succum Dioscorides eos sanare dixerit, vel salignum. Valet item

Ad lymphaticos

Elleborus, & Xenocrates organicis sonis lymphaticos curavit, quæ organa facile ex equi tibiis, aut ex ellebóri cavis caulibus fieri poterant. Thales Milesius

Contra pestilentiam

Cithara usus est, quod non nisi ex vitigineo ligno esse poterat, quum mire vinum, & acetum contra pestilentiam valeant. Vel ex lauro, cujus folia rufa, & olfacta, subinde pestilentie contagia prohibeant. Theophrastus scribit quosdam

Ad viperarum morsum

Tibiarum, vel fidicularum, aliorumve organorum cantus valere, quæ organa ex junipero, fraxino, lauro, ossibus cerbi, ferula, sambuco, vite, & ejusmodi quamplurimis fieri poterunt. Pythagoras

Contra ebrietatem

Sono etiam usus est, nam adolescentem vino madidum rivalis domum comburare quarentem compescuit, fortasse

tasse hederaceo instrumento, vel amygdalaceo ligno, præcipue sylvestri, nam magnum contra ebrios remedium præbent. Timotheus Alexandri Magni animum sic accendebat, ut efferatus ad arma curreret, quumque aliter voluisset mutato, animositatem exhauriens

Segnem animum, & remollitum ab armis ad convivia trahere

Conatus est, & trahebat, quotiescunque voluerat, quod non poterat nisi vitigineo ligno, vel ex rhododaphne. Oitharædi, qui, discedente Agamemnone à patria ad Trojam profecturo, sono Clitemnestram ad pudicitiam incitabat, non nisi ex vitice instrumentum esse potuit. matronæ enim in Thesmophoriis Atheniensium foliis cubitus sibi substernebant, ut Veneris desideria obtunderentur. Utebantur Pythagorei quibusdam sonis

Ad sonum, & vigiliam.

Nam quum diversas resolvere vellent in somno curas, sonis accinebant, ut levis & quietus irreperet somnus, & expectati statim cubili exurgentes, quibusdam modulis stuporem, somnique confusionem purgarent ad obeundum munus aliquod. Æolio evenire tradit, quod animi tranquillet tempestates, somnumque pacatis tribuat: somnum amygdalaceo, vel vitigineo ligno accersebant, expellebant vero elleboro. Hoc autem de vulgari accipies experimentum.

Lyra, quæ pulsata alterum ejusdem toni immotam moveat.

Tendantur in unum nervi, ut ad idem & perfectum perveniat unusquisque melos, si gravium unam pulsabis ditis, altera reboat & movetur gravis in ea sic acutarum, debita tamen approximatione, si id maxime non fuerit conspicuum, paleam supra inducito, & moveri videbis. Sueronius autem Tranquillus in libro Iudicæ historiæ, nervos ait fidibus brumali die alios digitis pelli, alios sonare. Hinc quispiam poterit ignarus soni lyram accommodare, si æque tensa altera, & ad harmoniam ducta requiescat, alteram manibus intendendo, & relaxando.

laxando, & pulsando quousque quiescentis nervus moveatur, ejusdem toni signum: sic in ceteris. Si vero ut

Lyra surdus audiat sonum

Vis, vel manibus aures abde rite, ne sonum audias, tunc capulum lyre, vel citharæ mordicus præhendito, pulser eam alter, & concinnum in cerebro dabit sonum, & fortasse suaviorem. Nec solum capulum dentibus captans, sed longissimam hastam, quæ lyram tangat, & per eam clare auditur sonus, dicique poterit non auditus sensu, sed gustu perceptus. Remanet hoc, quod haudquaquam inamœnum reor, ut

Lyra, cithara, aliæve instrumenta vento pulsantur.

Hoc sic perficies. Ubi vasta fuerit ventorum procella, è regione adversantia accommodabis instrumenta, uti citharas, tibias, sambucas, fistulasve: adveniens enim ventus impetu ruit, leviter pulsat, & hiantes calamos percurrit, unde ex omnium sonitu, vicinis auribus, suavissimum percipies concentum, & lætaberis.

C A P U T II.

Dolos, quibus impostores naturaliter operantes eos à Magia provenire mentiantur aperire.

NUNC dolos, & imposturas aperiemus, quibus circulatores, & impostores se Necromanticos simulant, bardos, nebulones, ac simplices mulierculas decipiunt. Nos ad eorum scientiam pessundandam, & simplices admonendo, ne ab ejusmodi hominibus decipiantur, causas aperiemus, & primo

Thesauros quo modo se reperire posse fingant.

Major agyrtarum pars, quum pauperrimi omnino sint & miserabiles, thesauros reperire posse profitentur, aliisque promittunt, quod ipsi non habent, utunturque quatuor virgulis bifurcatis, quarum summitates decussatim simul hærentes, & inferiores extremitates manibus apertis tenent, circa illa accedentibus, carmina quadam obmurmurare fingunt, & virgæ cadunt, & ubi cadunt, suffodere præcipiunt thesauros cupientibus. Causa est, quod si virgæ manibus firmatæ videantur, nulli-

bi

hi tamen hærent, ac caducæ casum semper minantur, & si paululum à suo loco dimoventur, illico in terram prolabantur. Sunt & in brachiis, & manibus pulsus arteriarum, quæ etsi immobiles existimantur, inconspicue tamen manus movent, tremoreque afficiunt. Sed sunt inter metallicos, qui furcatas has virgulas in venis inveniendis sibi maximo usui esse inquirunt: nam cultro eorum rescant, eamque præ cæteris ad venas quærendas idoneam esse censent, præsertim si corylus supra metallicam aliquam venam venerit. Sunt alii, qui pro varietate metallorum variis arboribus utuntur, etenim ex coryli ad venas argenti, fraxini ad æris, piceastri ad plumbi, maxime candidi, ferri, vel æris ad auri factis virgis utuntur: deinde utrinque virgula cornua manibus præhædentes pugnos faciunt, necesse est autem, ut digiti compressi ad cælum spectent, utque virgula erigatur ea parte, qua cornua cœunt; tunc huc, illuc passim per loca montosa vagantur, atque ubi supra venam pedem posuerint, statim virgulam versari, & volvi, ubique prodere venam, ubi pedem retulerint, & ab ea discescerint, rursus virgulam immobilem manere. Immo venarum vim dicunt esse tantam, ut interdum arborum prope venas crescentium ramos ad se flectat, ut copiosius apud Agricolam. Altera remanet ludicra subtilitas, ut tres

Schedula non tactæ situm permutent,

Quod illud penitus ignoranti fieri non potest, quin mirabile videatur. Tres fiant schedulæ longiusculæ à papyro, vellinteis, sequæ mutuo æquali superent magnitudine, nam capite imo æquatæ omnes, & æque revolutæ, devolvuntur, diversique situs reperiuntur, longior in medio, vel primo loco ponatur, permutant locum, si longior eadem in postremo fuerit loco, immobiles remanent, quod non erit, qui non putet à demonibus factum, sed aliunde non evenit, nisi quia in revolutionis fine, remanet procerior, & extrema, à qua exoritur, in revolvendo remanet. Mihi videtur Aristotelem hoc intelligere voluisse in problematibus. Cur

sectio-

sectio papyri si quis quæ à basi plana, rectaque dime-
tiendo absiderit, recta revolvitur: sin autem inclina-
rit, contorta existeret? An evenit, ut quum orbes sectu-
ræ alterius eodem in plano positi sint, declinans illa cæ-
sura, non æque opposita sit, sed partim minus: itaque
quum evolveris, orbes quidem, qui plano eodem con-
tinentur, suumque initium in plano habent eodem, li-
neam explicabunt, quam suo ipsi conficiunt ordine, &c.
Quorundam fuit error, qui verborum vi evenire puta-
bant, ac de interrogatis omnibus, tanquam de oraculo
responsa præbebant: nam si sitam permutabant, rite
auspicari, eventusque propitiari, sin minus infortunari,
nec volnere rationibus, & experientis fidem permuta-
re, quum multis annis id crediderint. Si vis

Nummus supra stylum se volutet.

Sæpe vidimus impostores mulierculis imponendo e-
jusmodi artificio uti, ut schedulæ duæ papyraceæ vel ex
alia materia leves se è plano erigant, & ex se ipsis mo-
veantur. Si in hordeo investigaveris sylvestris avenæ
aristulam reperiens nigram, & obtortam, locustæ pedibus
similem, quam si cera cultri mucroni, aut stylo alligaveris
mollis aquæ aspergine disseminaveris guttulas, ubi humi-
dum senserit, distorquebitur, ut lyræ nervus, & erigitur
charta, nec minus nummus styli acie volitabit. Si vo-
lumus

Furtum cognoscere.

Sic possumus, & subreptam illico rem recuperare. Variæ
sunt ad furtum superstitiones, quæ naturalibus ratio-
nibus constant, & nebulones verborum viribus ascri-
bunt. Est lapis qui ætites dicitur, & veluti prægnans est,
nam quum quatitur Lapillus in utero sonat, si quis ergo
tenit eum, & sub cineritio pane decoctum, & condi-
tum furi offerat, fur mansum devorare non potest, quin
etiam cogitur aut suffocari, aut fur deprehendi, quip-
pe cum eo decoctum glutire nequit, quod ex Diosco-
ride habetur. Cujus naturalis causa est, quod pulvis,
qui ex eo conteritur, adeo siccus est, ut succissimum
panem efficiat, & pumicosum, & qui non nisi maximo
conata

conatu glutiri possit quum in guttere fuerit. Accedit ad id, quod qui furtum invenire quærit, dicat astantibus, qui fures existimantur, rem miram facere, & maxime eam magnificare, ei enim, qui subripuit, timore, & perterrefactione exiccatur guttur, & sitis inducitur, unde pulveratum panem glutire minime potest, nam hæret gutturi, qui alioqui sine timore existens, vix glutire posset. Est & alius astus subtilissime excogitatus: nam argillaceis globulis eorum nomina, qui fures existimantur, schedulis conscripta conglutinant, & aquis mergunt, globuli madefacti, remollitique aperiuntur, & schedulæ papyraceæ leves supra aquam ascendant. Quæ res tantæ est admirationis, ut qui adfuerint non nisi dæmonum arte factum existiment. Conficiuntur pilulæ argillaceæ numero adstantium & descripta nomina in schedulis in pilulis obvolvuntur: nam schedulæ quæ minus curiose & diligenter creta obvolvuntur, nullis nexibus detentas. Si vero vis nunquam aperiantur, optimè actam cum schedula remisses, & non aperitur. Si vis

Flores ex arbore decidant.

Quod quum primo vidissem obstupui profecto, sed rogatus rem aperuit. Est verbasci proprietates quædam, quum mane flores aperit, si planta leviter concutitur, paulatim flores sicciscentes defluunt ad terram omnes, nec fuerit, qui id viderit, quin magicis precaminibus evenire credat, si quis decusserit inania quædam obmurmuret verba. Fit etiam

Ut scemine vestes abjiciant, & nudentur.

Ut nil relinquam, quod à circulatoribus, & necromanticis simulatur. Apponunt lucernam characteribus insculptam leporino adipe plenam, & quibusdam obmurmuratis verbis quum eam incendunt, & medio mulierum ardet, constringit omnes, ut abjectis vestibus omnia viris sponte ostendant, quæ operata tegunt, vident, nec saltare desierint, usque donec ardeat lucerna, quod mihi à fide dignis narratum fuit: consideravi non

nisi

nisi à leporino adipe effectus posse provenire, cujus fortasse vis letalis quædam cerebrum penetrans ad ejusmodi dementia concitat. Simile à Massageris fieri narratur ab Homero, esse arbores, quarum fructus si in ignem projiciantur, omnes qui igni proximiores fuerint, ebrios & stolidos evadere: nam illico è sedibus insiliunt, & choreis, & saltationibus indulgent. Sunt & fures qui

Stylo pulli caput perforant, & vivum superstitem esse, dicere

Andeant, ac veneficiis fieri dicant, & ex hoc promittant hominem invulnerabilem fieri posse, nam quibusdam characteribus dolo confectis sub alis alligatis, stylo caput galli perforant, & quum aliquantisper immorentur, extrahunt stylum, & pullus nullo recepto vulnere aufergit, ac sine sanguine permanet. Quod quum considerassem, & caput pulli aperirem, repperi bifidum esse, & culter, vel stylus per ea loca pertransiens, cerebrum non oblædit, quod mihi sæpius experiienti felicissime successit. Extat &

Remedium ad ischiadem.

Maximus ille Cato, hominum summus in omni usu, omniumque bonarum artium magister, ex Plinii traditione, in suis de Agricultura libris quibusdam excantationibus ad ischiadum dolores utitur. Inquiens, Luxum si quod est, ut exeantes, hac cantione sanum fiet, harundinem prende tibi viridem, pedes quatuor, aut quinque longam, mediam diffinde, & duo homines teneant ad coxendices: Incipe cantare in alio, S. F. motas vara daries dardaries astataries dissunapiter, usque dum coeant, ferrum insuper jactato; ubi coierint, & altera alteram tetigerit, id manu prende dextra, sinistra præcide, ad luxum aut fracturam illiga, & sanum fiet. Vide hominem tam dignum tamque doctum, in quas insanias prorupit: nec multiplici sua doctrina cognovit, quod sine vi verborum suorum, virides harundines per longum scissæ, ex se incurvantur, & coeunt, si pendulæ steterint, ut virgæ quoque salicis, & rubi faciunt. Rationem

tionem incurvationis reddit Theophrastus in suis de causis plantarum libris. Præterea apud Dioscoridem legitur harundinem cum aceto Ischiadibus applicatam lorum sanare lumborum, quum & sine verbis, & superstitione operetur.

CAPUT IX.

De experimentis quibusdam lampadis.

NON parum gavisus sum quum inter antiquos compererim Anaxilaum philosophum ludere solitum ellychniis, & præstigiis monstifica hominum capita demonstrasse, si Plinianæ assertioni credendum. accipiendo equarum virus à coitu, novisque lampadibus, & lychnis accensum, hominum capita equina visui monstifice repræsentare, & alia, quæ quia non credimus, ideo nec experiri curavimus; quæ autem vera sunt cape.

Vt homines Æthiopes videantur.

Atramentum, sed melius è sepiis, immissum, lucernis immisce, & atra lucet flamma. Id Anaxilaum fecisse fertur, sæpe enim ex atramento sepiæ astantes Æthiopes reddebat, & nigros. Ex Simeone Sethi. Si quis thryallida, id est, lucernæ stupam in sepiæ atramento, & æris ærugine intinxerit, homines circumstantes videri partim æreos, partim nigros propter mistarum rerum inspersiorem. Idque omni colore imitari poterimus: nam luces omnes amovendo; ne alio lumine impediatur, videaturque è lampade color emanans, & frustretur illusio, & si in die fuerit claudantur fenestree, ne aliquod lumen irrumpens præstigium destruat. Sit viridis lampas, vitrea & pellucida, ut pertransientes radii mediū colore inficiantur (quod in hoc plurimum conducit) oleo, vel omni, quo vivit humido, immisceatur ærugo, una riterantur, ut humor fiat viridis: ellychnium ex linteo coloris ejusdem, vel è gossipio paretur, uncto lampade in illa peruratur, oppositum feriens lumen, viride omne, & intuentium vultus ostendet. Ut:

Facies insignis videatur maciei, & palloris.

Sic

Sic faciliſſe opus exequeris. Vitreo amplioris craterẽ
vetus valde infundas vinum, vel græcum, intus ſal inji-
ce, quantum pugno quis capere poſſit: ſagranſibus im-
pro re carbonibus ſine flamma, ne vas rumpat; illico e-
bullire incipit, candelam admove, & ſuccendetur: reli-
qua tunc extingues lumina, & tales aſtantium facies
reddet, ut ſibi mutuo terrorem incutiant. Idem in offici-
nis evenit, ubi campanæ conſtantur, & metallica: tam
enim opertum omne diro viſitur colore, ut demirari
contingat, labia ſquallore perſuſa, punicea, in lividum,
& nigrum commeantia. Accenſum quoque ſulphur a-
ſtantium medio collocetur, & fortius operabitur idem.
Sic quoque Anaxilaum Philoſophum ludere ſolitum ef-
ſe comperimus. Sulphur enim calici novo immiſſum,
carbonibus ſubditis circumferens, convivis exardeſcen-
tis repercuſſu, pallorem dirum effundebat. Id mihi sæ-
pe caſu accidit, dum Neapolitano in agro Leucogæis
collibus noctu dcambularem: nam ſponte ardens ſul-
phur tales dabat vultus.

CAPUT X.

De mechanicis quibuſdam experimentis.

QUAEDAM extant non ſpernendæ ſubtilitatis ex-
perimenta, ab omni miſturæ additamento ſecreta,
quæ non injucunda fore putavimus ingenioſis & artiſi-
cibus. Extat artificioſum, quod aliquibus

Draco volans

Vel cometæ ſyduſ dicitur. Cujus talis fit conſtructio. E
ſubtilioribus harundinum paxillis quadrangulum con-
ſtituatur, ut longitudo latitudini hemiolia ſit propor-
tionis: diametri duo, & ex oppoſitis partibus, vel an-
gulis immittantur, quarum interſecatione funiculos il-
ligetur, & ejuſdem quantitatis cum duobus aliis jun-
gatur è capitibus machinæ provenientibus. Sic pa-
pyro, vel ſubtili lino obtegatur, nequid grave in ea
ſit: inde è turris, montis, vel altioris loci ſaſtigio æqua-
libus, & uniformibus ventis credenda, non validis ne
diſrumpatur machina, nec levibus; nam ſi undique ſi-
lebit

lebit aura, eam non sublimat, ventorumque segnitie ir-
ricum facit laborem. Ipsa recto non incedat tramite, sed
obliquo, quod efficit fumis tractus è capite uno ex alte-
ro, longa canda, quam è restibus effinges æquidistanti-
bus, & papyris passim religatis, sic levi tractu immissa,
artificis manibus committenda, qui nec segniter, nec o-
scitanter, sed valide impellat, & sic volitans carbasus aë-
ra petit, ubi paululum fuerit elevatus (hic enim ex domo-
rum anfractu disruptus est ventus) ut vix manibus com-
pesci, vel retineri queat. Laternam aliqui supra locant,
ut cometa videatur, sclopum alii charta, & pyrio pulvere
involutum, & quum in aere quiescit, immittitur per re-
stem accensus funiculus, anulo, vel lubrico aliquo: sta-
timque velum petens, ignem ori admovert, maximoque
tonitru in plures machina diffilit partes, & ad terram pro-
cumbit. Alurum aliqui, vel catulum ligant, ac per aëra
immissas auscultant voces. Hinc auspicari poterit inge-
niosus principia, quonam pacto & homo volare possit,
ingentibus alis cubito, & pectori deligatis, eas autem à
pueritia paulatim jactare assuescat, loco semper sublimio-
ri. Quod si quispiam id mirum putabit, aspiciat ea quæ
Archytam Pythagoricum commentum esse atque fecisse
tradunt. Plerique enim nobilium Græcorum, & Phavo-
rinus Philosophus memoriarum veterum exequentissi-
mus, affirmatissime scripserunt, simulachrum columbæ è
ligno ab Archyta ratione quadam, disciplinaque mecha-
nica factum volasse, ita erat scilicet libramentis
suspensum, & aura spiritus inclusa,
atque occulta concitum.

F I N I S.

IN-